

Ďalšie služby počítačových sietí

Mgr. Dan Keder keder@fi.muni.cz

Centrum výpočetní techniky
Fakulta informatiky
Masarykova univerzita

29. september 2010

- 1 Elektronická pošta
- 2 Adresárové a autentizačné služby
- 3 Zdieľanie súborov v sieti
- 4 Synchronizácia času

- 1 Elektronická pošta**
 - Formát správy
 - SMTP
 - POP3, IMAP
- 2 Adresárové a autentizačné služby
- 3 Zdieľanie súborov v sieti
- 4 Synchronizácia času

- Jedna z najstarších a najpoužívanějších služieb
- Prenos textových správ (emailov) po sieti
- Formát adresy: `xnovak@fi.muni.cz`,
`xnovak@aisa.fi.muni.cz`
- Protokoly
 - SMTP
 - POP3, IMAP
 - i proprietárne protokoly (MS Exchange, IBM Lotus Notes)

- Používa sa tzv. store-and-forward model
 - Správa je postupne preposielaná medzi viacerými servermi, až kým sa nedostane do cieľa
- Kdo sa zúčastňuje na prenose správ:
 - **MUA** (Mail User Agent) – užívateľská aplikácia (Thunderbird, Outlook, ...)
 - **MSA** (Mail Submission Agent, často integrovaný s MUA) – posiela emailové správy MTA
 - **MTA** (Mail Transfer Agent) – prijíma emailové správy od MSA alebo iného MTA, preposiela ich ďalej
 - **MDA** (Mail Delivery Agent) – prijíma emailové správy od MTA a lokálne ich doručuje do mailboxu adresáta

- Definovaný v RFC 5322
- Správa sa skladá z hlavičiek a tela správy, oddelených prázdny m riadkom
- Správa môže obsahovať len 7bitové ASCII znaky
- MIME (Multipurpose Internet Mail Extensions)
 - pridáva možnosť používať v správe iné znakové sady než ASCII – znaky sa kódujú do ASCII (quoted-printable, BASE64)
 - Telo správy môže mať stromovú štruktúru (prílohy)
- MIME typy:
 - typy súborov: `text/plain`, `image/png`, ...
 - zanorená správa: `message/rfc822`
 - zložitejšie správy: `multipart/mixed`, `multipart/alternative`
 - ...

- Majú formát **Názov**: Hodnota, na veľkosti písmen nezáleží
- Na každom riadku jedna, riadok musí začínať názvom (tzn. pred názvom nesmú byť medzery, tab a pod.)
- Ak riadok začína bielym znakom, jedná sa o pokračovanie predchádzajúceho riadku
- Hlavičky sa ukončia prázdny riadkom
- Typy hlavičiek:
 - štrukturované – jednotlivé údaje sa nejak interpretujú
 - neštrukturované – údaj je určený pre človeka

- Príklady hlavičiek:
 - From: a To: – odosielateľ a adresát správy
 - Subject: – subjekt správy, o čom správa je
 - Cc: a Bcc: – komu sa má poslať kópia správy
 - Date: – dátum odoslania správy
 - Received: – táto hlavička sa pridá pri každom spracovaní počas transportu správy (relay), dá sa z nej určiť, kadiaľ správa putovala
 - Reply-To: – Adresa pre zaslanie odpovede
 - Sender: – Identifikácia skutočného odosielateľa (tvorca) správy
- Chyby pri transporte sa zasielajú na Sender: (ak je uvedené)
- Odpoveď sa zasiela na Reply-To:. Ak nie je uvedené, tak na From:
- Hlavičky From:, To: sa **neinterpretujú**, skutočný adresát a odosielateľ sa neurčuje podľa nich

- Môže obsahovať len 7bitové ASCII znaky
- Nesmie obsahovať jeden znak '.' na začiatku riadku (ak riadok začína na '.', do správy sa dá '..')
- Na logickej úrovni môže mať stromovú štruktúru (MIME)
- Binárne dáta sa kódujú pomocou BASE64
 - 3 bajty zakóduje na 4 ASCII znaky

Konvencie pri písaní emailovej správy

Elektronická pošta

- Uvádzať zmysluplný Subject
- Neposielat' veľké prílohy
 - BASE64 dáta "nafukuje"
- Nepoužívať HTML formátovanie v mailoch, príp. zároveň uvádzať i textovú verziu správy
- Dodržiavať max. dĺžku riadku 78 znakov
- Pri odpovedi na mail nevytvárať nové vlákno, ale použiť funkciu Odpovedať (Reply), príp. Odpovedať všetkým (Reply to All)
 - Subject by mal obsahovať na začiatku text Re:
- Text pôvodnej správy uvodzovať znakom >, napr.:

> Povodny text

>

Odpoved

- Protokol, ktorým medzi sebou komunikujú MTA (prípadne i MSA a MTA)
- Obálka správy vs. text správy
 - Hlavičky v správe nemajú nič spoločného s obáľkovými hlavičkami
 - Skutočný adresát správy sa určuje podľa obáľkovej adresy
- Príkazy: HELO (príp. EHLO), MAIL FROM:, RCPT TO:, DATA, QUIT

SMTP – Příklad

Elektronická pošta

```
$ telnet anxur.fi.muni.cz smtp
220 anxur.fi.muni.cz ESMTP NO UCE NO SPAM - CVT Vas lubi.
HELO nemesis
250 anxur.fi.muni.cz
MAIL FROM: keder@fi.muni.cz
250 2.1.0 Ok
RCPT TO: keder@fi.muni.cz
250 2.1.5 Ok
DATA
354 End data with <CR><LF>.<CR><LF>
From: keder@fi.muni.cz
To: keder@fi.muni.cz
Subject: test

test
.
250 2.0.0 Ok: queued as 454664937C1
QUIT
221 2.0.0 Bye
```

- Prístup poštového klienta k poštovej schránke
- POP3 (RFC 1939) je jednoduchší, umožňuje len stiahnuť obsah vzdialeného mailboxu do lokálneho mailboxu
 - Port 110 (príp. 995 v prípade POP3 nad SSL)
 - Problém pri prístupe do mailboxu z viacerých strojov
- IMAP (RFC 3501) je zložitejší, ale poskytuje širšie možnosti použitia
 - Port 143 (príp. 993 v prípade IMAPu nad SSL)
 - Podpora simultánneho prístupu viacerých klientov k jednému mailboxu
 - Umožňuje sťahovať správy po častiach, príp. len hlavičky
 - Vytváranie, mazanie, premenovávanie mailboxov na serveri
 - Vyhľadávanie mailov podľa rôznych kritérií na strane serveru
 - Udržiava informácie o stave správy (zmazaná, prečítaná, ...)

IMAP – príklad komunikácie

Elektronická pošta

```
$ openssl s_client -connect mail.muni.cz:993
...
* OK [CAPABILITY IMAP4rev1 CHILDREN LITERAL+ UIDPLUS ID NAMESPACE
AUTH=PLAIN] Hi
1 LOGIN keder *****
1 OK LOGIN completed
2 SELECT INBOX
* FLAGS (\Answered \Flagged \Deleted \Seen \Draft \*)
* OK [PERMANENTFLAGS (\Answered \Flagged \Deleted \Seen \Draft \*)
* 224 EXISTS
* 3 RECENT
* OK [UNSEEN 224]
* OK [UIDVALIDITY 1279612768]
* OK [UIDNEXT 1224]
2 OK [READ-WRITE] SELECT completed
3 FETCH 1 (BODY[])
* 1 FETCH (BODY[] {9537}
...
)
3 OK FETCH completed
```

- 1 Elektronická pošta
- 2 Adresárové a autentizačné služby
 - LDAP
 - Kerberos
 - PAM
- 3 Zdieľanie súborov v sieti
- 4 Synchronizácia času

- **Autentizácia** – overenie totožnosti užívateľa
- **Adresárové služby (Directory services)**
 - poskytujú prístup k rôznym informáciám (napr. údaje o užívateľoch)
 - optimalizované pre read-only prístup
- **Autentizačné služby**
 - umožňujú overiť totožnosť užívateľa
 - Dva prístupy: lokálne na každom stroji alebo centralizovane pre mnoho počítačov
- Single Sign-on

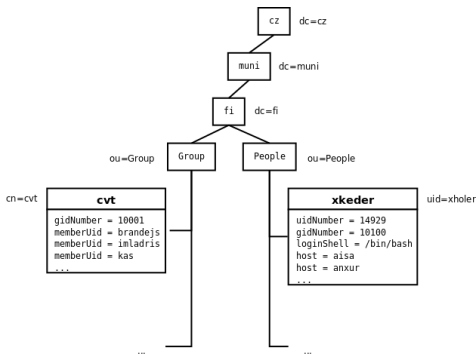
- Lokálne uložené informácie o užívateľoch a skupinách užívateľov
- Formát DSV (delimiter separated values), ľahko prístupné a strojovo spracovateľné
- /etc/passwd
 - login:passwd:uid:gid:gecos:home_dir:shell
- /etc/shadow
 - login:enc_passwd:a:b:c:d:e:f:reserved
 - a-f – password aging information
 - enc_passwd – šifrované heslo (crypt(5), MD5)
- /etc/group
 - name:passwd:gid:members

- Centralizovaná adresárová služba
- Vychádza z ISO štandardov X.500, v praxi sa moc nepoužíva, príliš zložité
- LDAP je "odľahčená" verzia protokolu X.500 Directory Access Protocol
- Pôvodne ako brána k X.500, neskôr plnohodnotná služba s mnohými rozšíreniami
 - štandardné API, datové formáty, ...
- Sieťová komunikácia nad TCP/IP
- Výhody: internetový štandard, ľahká integrácia do aplikácií
- Konkrétne implementácie: OpenLDAP, Active Directory (Microsoft), Open Directory (Apple)

- **Directory Information Tree (DIT)** – konkrétny návrh štruktúry stromu
- **Distinguished Name (DN)** – jednoznačne identifikuje položku v globálnom mennom priestore adresárového stromu
- **Relative DN** – jednoznačne identifikuje položku v rámci jednej vetvy stromu

- Schéma má hierarchickú stromovú štruktúru (používa sa DNS)
- Uzly i listy stromu uchovávajú záznamy
 - záznamy sú zložené z atribútov
 - každý záznam má určitý typ (*objectClass*)
 - povinné a voliteľné atribúty
 - záznam môže mať súčasne niekoľko typov
 - príklad atribútov
 - *dc* – domain component
 - *c* – country
 - *o* – organization
 - *ou* – organization unit name
 - *cn* – common name

- ldap.fi.muni.cz
- Udržiava informácie o unixových užívateľoch a skupinách (ekvivalent /etc/passwd a /etc/group)

- v Linuxe:

```
$ ldapsearch -x -H ldap://ldap.fi.muni.cz \  
-b ou=People,dc=fi,dc=muni,dc=cz uid=xkeder
```

```
$ ldapsearch -x -H ldap://ldap.fi.muni.cz \  
-b ou=Group,dc=fi,dc=muni,dc=cz cn=cvt
```

- Výstup vo formáte LDIF (LDAP Data Interchange Format):

```
dn: uid=xkeder ,ou=People ,dc=fi ,dc=muni ,dc=cz
uid: xkeder
cn: xkeder
objectClass: account
objectClass: posixAccount
objectClass: shadowAccount
userPassword:: e2NyeXB0fXg=
loginShell: /bin/bash
uidNumber: 14929
gidNumber: 10100
homeDirectory: /home/xkeder
gecos: Daniel Keder
(...)
```

Kerberos

- Centralizovaná autentizačná služba
- RFC 1510, 1964
- Overenie identity bez posielania tajných dát sieťou
- Dve strany (A, B) a dôveryhodný server (KDC, Key Distribution Center)
- A i B zdieľajú s KDC nejaké tajomstvo – heslo
- KDC generuje lístok, zašifruje heslom A a pošle klientovi
- Klient A dešifruje svojím heslom a lístok použije k preukázaniu svojej identity
- Pekný popis algoritmu na [http://en.wikipedia.org/wiki/Kerberos_\(protocol\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Kerberos_(protocol))

- **principal** – užívateľ, stroj alebo služba
- `primary/instance@realm`
 - jedinečná identifikácia užívateľa, služby alebo stroja v databáze Kerbera
 - `primary` – meno užívateľa alebo služby, 'host'
 - `instance` – voliteľná časť v závislosti na `primary` (napr. `hostname`)
 - `realm` – logická sieť reprezentovaná kerberovskou databázou a KDC (väčšinou zhodná s DNS doménou)
- Napríklad
 - `xkeder@FI.MUNI.CZ`
 - `host/aisa.fi.muni.cz@FI.MUNI.CZ`
 - `ftp/aisa.fi.muni.cz@FI.MUNI.CZ`

- PAM je sada knižníc integrujúca rôzne autentizačné mechanizmy do jedného API.
- Oddelenie detailov autentizácie od aplikácie, konfigurovateľnosť autentizačného procesu
- Dostupný na väčšine unixových systémov
- Modulárny princíp, je jednoduché zmeniť proces či pridať nový spôsob autentizácie (napr. odtlačky prstov)
- Existuje množstvo modulov, i pre Kerberos, LDAP

- Konfigurácia uložená súboroch v adresári `/etc/pam.d/`
- Každá aplikácia tu má svoj vlastný konfiguračný súbor
- Štyri časti autentizačného procesu:
 - `account` – ako overiť existenciu a platnosť užívateľského účtu
 - `auth` – ako overiť totožnosť užívateľa
 - `password` – ako urobiť zmenu hesla
 - `session` – správa sedenia (napr. auditing)
- Pre každú časť by mal byť nastavený aspoň jeden modul
- Každý modul má nastavenú "dôležitosť" (`required`, `sufficient`, `optional`, `requisite`)

PAM

Príklad konfigurácie

```
auth          required      pam_env.so
auth          sufficient    pam_thinkfinger.so
auth          sufficient    pam_unix.so \
try_first_pass likeauth nullok
auth          required      pam_deny.so
account       required      pam_unix.so
password      sufficient    pam_unix.so \
try_first_pass use_auth tok nullok md5 shadow
password      required      pam_deny.so
session       required      pam_limits.so
session       required      pam_unix.so
```

Zdieľanie súborov v sieti

- 1 Elektronická pošta
- 2 Adresárové a autentizačné služby
- 3 Zdieľanie súborov v sieti**
 - FTP
 - SCP a SFTP
 - Rsync
 - NFS a CIFS
- 4 Synchronizácia času

- Protokol pre prenos súborov nad TCP
- Riadiaci kanál (port 21), dátový kanál (port 20)
- Dva režimy prenosu dát:
 - aktívny – *klient* serveru oznámi neprivilegovaný port, na ktorom počúva, server otvorí dátové spojenie
 - pasívny – *server* klientovi oznámi neprivilegovaný port, na ktorom počúva, klient sám otvorí dátové spojenie
- Problémy
 - chýbajúce šifrovanie (hlavne hesiel a dát)
 - samostatné dátové spojenie pre každý prenos
 - aktívny režim nefunguje s prekladom adres (NAT)

- Prenos súboru medzi dvoma stanicami cez SSH
- Klient komunikuje so vzdialene spusteným scp
- Obmedzenia
 - max. 4GB súbory
 - nepodporuje obnovenie prenosu
 - nedá sa vypísať obsah adresára
 - podpora kompresie dát (vhodné pre pomalé linky)
- Príklad:

```
$ scp test.txt user@server.example.com
```


- Podobné vlastnosti ako SCP, bez vypísaných obmedzení
- Nemá nič spoločného s protokolom FTP
- Od základu novo navrhnutý, používaný v SSHv2 (ako jeho subsystem)
- Užitočný program pre MS Windows: WinSCP

- Program na synchronizáciu súborov a adresárov; lokálnych i vzdialených
- Náhrada za scp
- Prenášajú sa len rozdiely súborov
 - Princíp zjednodušene: súbor sa rozdelí na malé časti, spočíta sa ich checksum a prenášajú sa len tie časti, ktoré sa líšia.
- Podpora prenosu dát nad SSH, kompresia, možnosť obmedziť rýchlosť prenosu dát
- Použitie: synchronizácia počítačov, zálohovanie
- Príklad:

```
$ rsync /src-dir/ user@server:/dest-dir/
```

- Protokol prístupujúci po sieti vzdialené zväzky
- Niekoľko generácií:
 - v1: experimentálny
 - v2: pôvodne bezstavový protokol nad UDP s podporou zámkov; neskôr dopracovaná podpora TCP
 - v3: vyšší výkon, súbory > 4GB; málo bezpečné, ale **rýchle**
 - v4: vyšší výkon, väčšia bezpečnosť (šifrovanie, autentizácia), internetový štandard

- Pôvodne protokol SMB (Server Message Block) od IBM, značne prepracovaný Microsoftom.
- Nielen zdieľanie súborov, ale i zdrojov (tlačiarne)
- Pôvod vo Windows, existujú i otvorené implementácie pre iné operačné systémy
- Horšia implementácia vo Windows, často zneužívané chyby
- Výkonovo horšie než NFS

- 1 Elektronická pošta
- 2 Adresárové a autentizačné služby
- 3 Zdieľanie súborov v sieti
- 4 Synchronizácia času**
 - NTP

- Prečo synchronizovať čas
 - potreba presného času nie je až tak dôležitá
 - dôležitá je predstava o súvislosti dejov
 - je dôležité mať všade **rovnaký** čas
- Možné riešenia:
 - vzájomná dohoda uzlov na čase
 - časový synchronizačný server so (sprostredkovaným) presným časom
- Protokoly na synchronizáciu času: Time, Daytime, NTP

- RFC 778, 891, 956, 958, 1305
- Protokol prenosu aktuálneho času cez médium s premenlivou dobou doručenia informácie
- UDP port 123
- Časové servery hierarchicky radené
 - stratum 0 – atómové hodiny a pod., veľká presnosť
 - stratum 1 – synchronizované so stratum 0
 - stratum 2 a 3 – synchronizácia koncových počítačov
 - (...) – teoreticky až 256 úrovní

- Čas uplynutý od 1.1.1900 00:00 uložený v 64bitovej hodnote
 - 32b počet sekúnd
 - 32b desatinná časť
- Pre korekciu času používa Marzullovo algoritmus
- Podpora vo Windows i unixových systémoch
- Synchronizujte si svoj čas podľa `time.fi.muni.cz`

- Repozitár RFC dokumentov
 - <http://tools.ietf.org/html/>
- Manuálové stránky a oficiálna dokumentácia k programom
- Google, Wikipedia
- Predmety na FI
 - PV004 UNIX
 - PV065 UNIX – programování a správa systému I
 - PV077 UNIX – programování a správa systému II
 - PV090 UNIX – seminář ze správy systému